

Sygn. I C 316/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 stycznia 2018 r.

Sąd Okręgowy w S. I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Małgorzata Banaś
Protokolant:	sekretarz sądowy Małgorzata Bugiel

po rozpoznaniu w dniu 26 stycznia 2018 r. w S.

na rozprawie

sprawy z powództwa K. Z.

przeciwko H. K.

I. K.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

1. uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda K. Z. zawartą w dniu 17 listopada 2016 r. przed notariuszem E. Z. (repertorium A nr (...)) pomiędzy M. K. a pozwanymi H. K. i I. K. umowę darowizny (...) udziałów w prawie własności nieruchomości położonej w S., składającej się z działki oznaczonej numerem ewidencyjnym (...), dla której Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) – w celu umożliwienia zaspokojenia wierzytelności powoda K. Z. należnej od dłużnika M. K. w kwocie 62.161,64 zł (słownie: sześćdziesiąt dwa tysiące sto sześćdziesiąt jeden złotych 64/100) należności głównej wynikającej z prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w S. (...) Wydziału C.z dnia 31 stycznia 2017 r. w sprawie o sygn. (...), odsetek od niespłaconej należności głównej oraz kosztów procesu w kwocie 10.326,00 zł (słownie: dziesięć tysięcy trzysta dwadzieścia sześć złotych), wynikających z wyżej wymienionego wyroku;

2. zasądza solidarnie od pozwanych H. K. i I. K. na rzecz powoda K. Z. kwotę 9.415 zł (słownie: dziewięć tysięcy czterysta piętnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Na oryginale właściwy podpis

Sygn. akt I C 316/17

UZASADNIENIE

Powód K. Z. w pozwie wniesionym do Sądu Okręgowego w S. domagał się uznania za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy darowizny, sporządzonej w dniu 17 listopada 2016 roku przed notariuszem E. Z., pomiędzy M. K. a pozwanymi H. K. i I. K., (...) udziałów w prawie własności nieruchomości położonej w S., składającej się z działki oznaczonej numerem ewidencyjnym (...), dla której Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgę wieczystą o numerze SLI (...) - w celu umożliwienia zaspokojenia wierzytelności powoda K. Z., należnej od dłużnika M. K. w kwocie 62.161,64 zł

należności głównej, wynikającej z prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w S. (...) Wydziału C.z dnia 31 stycznia 2017 r. w sprawie o sygn. akt (...), odsetek od niespłaconej należności głównej oraz kosztów procesu w kwocie 10.326 zł.

Uzasadniając żądanie strona powodowa wskazywała, że przed Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym w S. toczą się postępowania egzekucyjne w sprawie (...), które na dzień dzisiejszy jest bezskuteczne. W ocenie powoda zawarcie przez dłużnika umowy darowizny miało na celu umniejszenie majątku, a w konsekwencji spowodowało zwiększenie jego niewypłacalności wobec powoda, jak również niemożność zaspokojenia się z tytułu wykonawczego wyroku Sądu Rejonowego w S.z dnia 31 stycznia 2017r. wydanego w sprawie o sygn. akt (...).

Pozwani H. K. i I. K. w odpowiedzi na pozew wnieśli o oddalenie powództwa, wskazując, że w dacie zawarcia umowy darowizny z synem M. K. dotyczącej udziału w nieruchomości położonej w S. przy ul. (...), nie posiadali jakiegokolwiek wiedzy o jego zadłużeniu czy też problemach finansowych, albowiem utrzymują z nim kontakt sporadyczny. Nadto w realiach niniejszej sprawy ocenie powinny zostać również poddane przyczyny dla których zawarta została umowa darowizny. Niezależnie od powyższego pozwani wskazali, że widzą możliwość polubownego załatwienia sporu.

Obie strony wnosily o zasądzenie od strony przeciwnej na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwani H. K. i I. K. są rodzicami urodzonego w dniu (...) w S. M. K..

bezsporne

W dniu 23 stycznia 2014r. powód K. Z. zawarł z synem pozwanych M. K. umowę pożyczki, na podstawie której (jako dający pożyczkę) przeniósł na własność M. K. (jako biorącego pożyczkę) kwotę 50.000,00 zł. M. K. natomiast kwotę pożyczki przyjął i zobowiązał się do jej zwrotu w terminie do dnia 1 lutego 2014r. wraz z należnymi odsetkami.

dowód; umowa pożyczki z dnia 23 stycznia 2014r. k. 6 akt Sądu Rejonowego w S. sygn. akt (...).

Wobec bezskutecznego upływu terminu zwrotu pożyczki, w dniu 12 stycznia 2016r. K. Z. wniósł do Sądu Rejonowego w S. pozew o zapłatę, domagając się od M. K. zapłaty kwoty 62.161,64 zł wraz z należnościami ubocznymi.

Wyrokiem z dnia 31 stycznia 2017r., wydanym w sprawie o sygn. akt (...), Sąd Rejonowy w S. (...) Wydział C. zasądził od M. K. na rzecz K. Z. kwotę 62.161,64 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych od dnia 13 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, a także zasądził od M. K. na rzecz K. Z. kwotę 10.326,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Wyrok uprawomocnił się.

dowód; wyrok Sądu Rejonowego w S. z dnia 31 stycznia 2017r. wraz z uzasadnieniem k. 10-12.

Na podstawie powyższego tytułu wykonawczego, na wniosek powoda K. Z., wszczęte zostało przeciwko dłużnikowi M. K. postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w S. K. S. pod sygn. akt (...). Postępowanie egzekucyjne okazało się bezskuteczne i postanowieniem z dnia 28 września 2017r. zostało umorzone.

dowód; akta sprawy egzekucyjnej (...), postanowienie z dnia 18.09.2017r. k. 19.

W dniu 17 listopada 2016r. na mocy umowy darowizny sporządzonej w formie aktu notarialnego przed notariuszem E. Z., M. K. darował swoim rodzicom H. K. i I. K. (...) udziałów w prawie własności nieruchomości położonej w S., składającej się z działki oznaczonej numerem ewidencyjnym (...), dla której Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgę wieczystą o numerze SLI (...).

dowód: umowa darowizny z dnia 17 listopada 2016r. k. 85-88, przesłuchanie stron k. 80-81.

W okresie od 15 grudnia 1995 r. do (...) syn pozwanych - M. K. prowadził działalność gospodarczą, polegającą m.in. na prowadzeniu biura rachunkowego. Siedziba biura (...) znajdowała się w S. przy ul. (...), natomiast wskazywany przez M. K. adres do doręczeń oraz adres głównego miejsca wykonywania działalności, to S., ul. (...). Pozwana I. K. była pracownikiem firmy prowadzonej przez syna. Z dniem 1 października 2016r. M. K. zawiesił prowadzoną przez siebie działalność gospodarczą, a z dniem 4 października 2016r., pozwana rozpoczęła prowadzenie analogicznej działalności gospodarczej, polegającej na prowadzeniu biura rachunkowego, z tym samym adresem do doręczeń oraz adresem głównego miejsca wykonywania działalności.

dowód; wydruki danych z (...) w przedmiocie działalności gospodarczej M. K. i I. K. k. 66-67.

Sąd zważył, co następuje:

Powód roszczenie swoje wywodził z instytucji tzw. skargi pauliańskiej uregulowanej w art. 527 i następnych kodeksu cywilnego. Przewidziana w art. 527 k.c. instytucja ma zastosowanie wówczas, gdy dłużnik swoim nielejalnym względem wierzyciela zachowaniem uniemożliwił realizację wierzytelności, gdyż doprowadził się do niewypłacalności albo tę niewypłacalność powiększył, a korzyść z jego działania odniosła osoba trzecia

W świetle art. 527 k.c. warunkiem uznania czynności prawnej za bezskuteczną jest wykazanie przez stronę powodową (art. 6 k.c.) takich okoliczności jak, istnienia godnego ochrony interesu wierzyciela (powoda) w postaci wierzytelności, dokonanie przez dłużnika z osobą trzecią (pozwany) czynności prawnej, dokonanie przez dłużnika czynności z pokrzywdzeniem wierzycieli i świadomością tego pokrzywdzenia, a zarazem takiej, z której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, działanie osoby trzeciej w złej wierze.

Z unormowania art. 527 § 2 k.c. wynika, że przepis ten wiąże pokrzywdzenie wierzyciela z rzeczywistą niewypłacalnością dłużnika. Poprzez niewypłacalność należy rozumieć brak możliwości wywiązania się ze swoich zobowiązań (P. Machnikowski, Komentarz do KC (red.) E. Gniewek, Warszawa 2006 r., s. 904). Nie jest konieczne aby wierzyciel wszczął postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi aby wykazać stan jego niewypłacalności. Musi on jednak wykazać, że aktualny stan majątkowy dłużnika nie jest wystarczający na pokrycie jego zobowiązań.

Ustawodawca wprowadzając przesłankę działania dłużnika z zamiarem pokrzywdzenia wierzycieli w art. 530 k.c. chciał zaakcentować szczególną naganność działania dłużnika. Wskazany przepis wymaga więc istnienia po stronie dłużnika zamiaru bezpośredniego, a więc chęci pokrzywdzenia przysłych wierzycieli. Ochrona wchodzi w grę jedynie w razie nasilenia złej woli dłużnika, w przypadku, gdy celowo „zorganizował” swoją niewypłacalność. Zasadniczą kwestią będzie zatem czy podejmując czynność prawną miał na względzie jakiś inny cel, poza pokrzywdzeniem wierzycieli. Jeśli nie, to należy uwzględnić akcję paulińską. Jeżeli natomiast czynność, na tle sytuacji podmiotu dokonującego jej, ma jakieś racjonalne uzasadnienie, a skutek krzywdzący jest jedynie dodatkowym, choć przewidywanym, efektem to zaskarżenie czynności nie będzie uzasadnione.

Ustalony przez Sąd stan faktyczny w znacznej mierze miał charakter bezsporny. Ponadto dowodzony był dokumentami złożonymi przez strony, które nie były kwestionowane. Również Sąd nie znalazł podstaw by odmówić im waloru wiarygodności i uznał je za w pełni wiarygodne.

W niniejszej sprawie poza sporem pozostawał fakt posiadania przez powoda wymagalnej wierzytelności, do której spłaty zobowiązany był M. K.. Fakt ten potwierdzony został dodatkowo poprzez wystawiony przeciwko niemu tytuł wykonawczy. Bezsprzecznie dłużnik ten miał pełną świadomość istnienia ciążyących na nim zobowiązań, dochodzonych przez powoda w procesie przed Sądem Rejonowym w S. od dnia 14 lipca 2016r. (data doręczenia odpisu nakazu zapłaty wraz z odpisem pozwu).

Bezsporne jest również to, że w dniu 17 listopada 2016 r. na mocy umowy darowizny sporządzonej w formie w notarialnego M. K. darował swoim (...) - pozwany H. K. i I. K.(...) udziałów w prawie własności nieruchomości

położonej S. przy ul. (...). Należy podkreślić, że nieruchomości ta (udział) stanowiła jedyny już składnik majątku dłużnika.

W ocenie Sądu nie budzi wątpliwości fakt, iż dłużnik dokonując przedmiotowej czynności – aktu darowizny miał świadomość pokrzywdzenia wierzyciela – powoda w tej sprawie. Uświadamiał sobie, że ta czynność spowoduje niemożność zaspokojenia się wierzyciela z jego majątku, który na skutek dokonanej przez niego czynności doznał uszczuplenia, a wręcz wyzbycia się.

W doktrynie wskazuje się, że to, czy czynność prawna dłużnika krzywdzi wierzycieli, należy oceniać nie według chwili dokonania tej czynności, lecz według chwili jej zaskarżenia. Taki pogląd wyrażony został przez M. B. G., C. H., D. S., G. J., K. K., S. M., W. T., Ż. C., „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga (...). Zobowiązania. Tom (...)”, s. (...), W. 2002 Wydawnictwo (...), wydanie IV zmienione).

Pogląd ten Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podzielił.

W przedmiotowej sprawie niewątpliwie w chwili zaskarżenia czynności należało uznać, iż umowa darowizny zawarta przez pozwanych z dłużnikiem powoda, była dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela – powoda, bowiem przyczyną złożenia pozwu była niemożność wyegzekwowania przysługującej powodowi należności. Potwierdzały to dokumenty przedłożone przez powoda, wskazujące na bezskuteczność prowadzonej przeciwko M. K. egzekucji.

Pokrzywdzenie wierzycieli wiąże się z rzeczywistą niewypłacalnością dłużnika na skutek dokonania przez niego czynności prawnej lub z jego niewypłacalnością w wyższym stopniu, niż był przed jej dokonaniem. Dłużnik jest niewypłacalny, gdy cały jego majątek nie wystarcza na pokrycie długów. Dla skorzystania przez wierzyciela ze skargi pauliańskiej wystarczy, gdy niewypłacalność dłużnika uniemożliwia zaspokojenie wierzytelności tego wierzyciela, tak jak to miało miejsce w niniejszej sprawie. Czynność dokonana z udziałem pozwanych była – zdaniem Sądu – jedną z przyczyn powstałej niewypłacalności, zwłaszcza, że wskutek tej czynności dłużnik wyzbył się ostatniego składnika swojego majątku.

Należy też zaznaczyć, iż o świadomości pokrzywdzenia wierzycieli można mówić wtedy, gdy dłużnik zdaje sobie sprawę, że wskutek dokonania czynności prawnej może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzycieli z jego majątku. Pokrzywdzenie wierzycieli nie musi być zamiarem dłużnika. Wystarczy, że dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Jednocześnie świadomość pokrzywdzenia wierzycieli musi istnieć w chwili dokonywania czynności prawnej.

Jak wynika z akt sprawy, bezspornie M. K. jeszcze przed zawarciem z pozwanymi spornej umowy darowizny udziału w nieruchomości wiedział o wierzytelności przysługującej powodowi wynikającej z nieprawomocnego tytułu wydanego nakazu zapłaty przez Sąd Rejonowy w S. w sprawie (...), co potwierdzają akta sprawy tego sądu i pomimo złożenia sprzeciwu winien był liczyć się z tym, że ostateczne rozstrzygnięcie może być dla niego niekorzystne. Z drugiej strony odnosząc się do argumentacji strony pozwanej, iż syn jawił się im jako osoba majątna, dobrze radząca sobie z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą i że nic nie wiedzieli o jego zadłużeniu czy też problemach finansowych, nie zasługuje ona na wiarę. Siedziba biura (...) znajdowała się w S. przy ul. (...), natomiast wskazywany przez M. K. adres do doręczeń oraz adres głównego miejsca wykonywania działalności, to S., ul. (...) i jest to adres nieruchomości objętej umową darowizny, a także miejsce zamieszkania pozwanych. Równocześnie pozwana była pracownikiem biura rachunkowego swojego (...). Pozwani widywali się zatem ze swoim (...)w zasadzie codziennie i w pełni zdawali sobie sprawę z jego poważnych problemów finansowych, co ostatecznie pozwana w trakcie przesłuchania w charakterze strony przyznała.

Powyższe rozważenia mają jednak w niniejszej sprawie jedynie uboczny charakter.

Zważywszy na trudności dowodowe, sprowadzające się do konieczności wykazania przez dochodzącego uznania danej czynności za bezskuteczną takich okoliczności jak „działanie ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli”, wiedza osoby trzeciej, czy możliwość uzyskania wiedzy „przy zachowaniu należytej staranności”, ustawodawca przewidział, że

pewna kategoria stanów faktycznych na tle ogólnej kwalifikacji art. 527 §1 k.c. związana będzie z domniemaniem prawnym. I tak przykładowo jeżeli skutek powyżej opisanych działań uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim stosunku z dłużnikiem, domniemywa się, że osoba trzecia wiedziała, że dłużnik działa z pokrzywdzeniem wierzycieli (art. 527 §3 kc). Jeżeli zaś skutek takiej czynności osoba trzecia uzyskała korzyść bezpłatnie, wierzyciel zwolniony jest z obowiązku wykazywania, że osoba ta wiedziała bądź przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Należało przypomnieć te kwestie, albowiem odgrywają one istotną rolę w kontekście powyższych rozważań

W niniejszej sprawie korzyść majątkową na skutek przedmiotowej umowy uzyskały osoby będące w bliskim z dłużnikiem stosunku. W tej sytuacji przepis art. 527 §3 k.c. ustanawia domniemanie, że wiedziały ona, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

W ocenie Sądu, całokształt okoliczności sprawy wskazuje, że operacja ta miała na celu uniemożliwienie wierzycielowi zaspokojenie się z majątku dłużnika.

Reasumując wyzbywając się udziału w nieruchomości i w ten sposób umniejszając swój majątek, który mógłby być przedmiotem postępowania egzekucyjnego, zmierzającego do zaspokojenia powoda, zdaniem Sądu, M. K. działał z pokrzywdzeniem wierzyciela (powoda). Pozwanym nie udało się obalić domniemania zawartego w art. 527 § 3 k.c..

Mając na względzie powyższe Sąd orzekł jak w punkcie 1 sentencji wyroku.

O kosztach procesu (punkt 2 sentencji wyroku) Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c., zasądzając od pozwanych na rzecz powoda zwrot kwoty 9.415 zł. Na powyższą kwotę składała się uiszczona przez powoda opłata stosunkowa od pozwu (3.998 zł), wynagrodzenie dla pełnomocnika powoda (5.400 zł) oraz opłata od pełnomocnictwa (17 zł).

Wysokość kosztów procesu uzależniona jest od wartości przedmiotu sporu.

W sprawie której przedmiotem powództwa jest roszczenie przewidziane w art. 527 k.c., dla oznaczenia wartości przedmiotu sporu miarodajne są dwie wartości: albo wartość tego, co na skutek zaskarżonej czynności z majątku dłużnika wyszło lub do niego nie weszło, albo wysokość wierzytelności zaskarżającego wierzyciela – w zależności od tego, która z tych wielkości jest niższa (por. postanowienie SN z dnia 7 maja 2008r. sygn. (...)).

Wartość przedmiotu sporu to wartość dochodzonego w procesie roszczenia oznaczona kwotą pieniężną. Od wysokości wartości przedmiotu sporu (lub zaskarżenia) zależą:

- 1) określenie właściwości rzeczowej sądu (w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza kwoty 75 000 zł, właściwy rzeczowo jest sąd rejonowy, powyżej tych kwot - sąd okręgowy (z pewnymi wyjątkami) - art. 17 pkt 4;
- 2) wysokość opłat - opłata stosunkowa w sprawach o prawa majątkowe wynosi 5% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia (art. 13 u.k.s.c.);
- 3) dopuszczalność środka odwoławczego - np. niedopuszczalność skargi kasacyjnej.

Wartość przedmiotu sporu w zakresie sposobu obliczenia powinna co do zasady odpowiadać obiektywnemu kryterium. Nie zmienia to jednak zasady, że jej określenie pozostawiono stronie. Nie oznacza to oczywiście dowolności, bowiem tak stronie przeciwnej jak i Sądowi rozpoznającemu sprawę przysługuje możliwość zweryfikowania twierdzenia strony powodowej w tym zakresie. Wartość przedmiotu sporu oznaczona przez powoda podlega sprawdzeniu przez sąd zarówno co do zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy, jak i co do zgodności z przepisami art. 20–24 k.p.c.

Możliwość podjęcia przez sąd czynności z urzędu, a zwłaszcza zarządzenia dochodzenia w celu sprawdzenia wartości przedmiotu sporu, istnieje do chwili doręczenia pozwu pozwanemu. Po doręczeniu pozwu sprawdzenie wartości

przedmiotu sporu możliwe jest tylko na zarzut pozwanego, którego skuteczne zgłoszenie możliwe jest przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, tj. przed merytorycznym ustosunkowaniem się pozwanego do żądania zawartego w treści pozwu. Zgodnie z orzecznictwem „zawarte w art. 25 § 2 k.p.c. stwierdzenie przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, oznacza, że sprawdzenie przez sąd wartości przedmiotu sporu, na zarzut pozwanego, może nastąpić, jeżeli został on postawiony w odpowiedzi na pozew, a gdy pozwany nie złożył odpowiedzi na pozew – na pierwszej rozprawie, chyba że nie wziął on udziału w rozprawie i został przeciwko niemu wydany wyrok zaoczny w tym wypadku wspomniany zarzut może być skutecznie podniesiony w sprzeciwie od wyroku zaocznego" (zob. postanowienie SN z dnia 4 lipca 1988 r., (...)). Zarzut taki nie został zgłoszony przez pozwanych w czasie określonym w art.25 § 2 k.p.c., a Sąd nie miał żadnych podstaw by na wstępnym, to jest do chwili wydania zarządzenia o doręczeniu pozwanym odpisu pozwu podejmować działania w tym przedmiocie z urzędu.

Zdaniem Sądu zarzut pozwanych odnośnie niewłaściwie określonej wartości przedmiotu sporu zgłoszony przez pełnomocnika w ostatnim zdaniu przed zamknięciem rozprawy nie mógł odnieść oczekiwanego rezultatu.

Na oryginale właściwy podpis